

POVELJA O DRUŠTVENOJ KOHEZIJI OPŠTINE ULCINJ

Zajedno
za opšte dobro

Jačanje povjerenja građana u institucije i izgradnja otpornih zajednica

PREAMBULA

Opština Ulcinj:

Polazeći od posvećenosti demokratskim načelima i vladavini prava, koji potvrđuju odlučnost da se unaprijedi društvena kohezija i jednakost među svojim građanima,

Pozivajući se na Ustav Crne Gore koji garantuje nepovredivost i ravnopravnost ljudskih prava i sloboda, zabranu svakog oblika diskriminacije (član 8), podsticanje tolerancije i međusobnog poštovanja (član 7), i koji posebno afirmiše ravnopravnost žena i muškaraca (član 18),

Ističući ustavno pravo građanki i građana na lokalnu samoupravu (član 22), kao jedan od ključnih temelja demokratskog društva i decentralizacije javne vlasti,

Vodeći se međunarodnim standardima i obavezama koje je Crna Gora preuzela i koja štite ljudska prava i podstiču inkluziju,

Uvjereni da je društvena kohezija temelj stabilne, pravedne i solidarne zajednice, zasnovane na povjerenju, dijalogu i zajedničkom radu svih njenih članova,

U duhu zaštite dostojanstva svakog čovjeka, kao i potrebe da se zajednica učini otpornijom na pojave govora mržnje, rodno zasnovanog nasilja, nasilja prema i među djecom i mladima,

U skladu sa članom 44 Zakona o lokalnoj samoupravi, kojim se Skupštini opštine daje ovlašćenje da poveljom izrazi stav o važnim pitanjima od interesa za lokalnu zajednicu,

Skupština Opštine Ulcinj, na osnovu člana 58 i člana 63 Statuta Opštine, usvaja **Povelju o društvenoj koheziji** kojom potvrđuje svoju odgovornost, posvećenost i političku volju da gradi zajednicu utemeljenu na ljudskim pravima, inkluzivnosti, ravnopravnosti i društvenoj pravdi.

I UVOD

Povelja o društvenoj koheziji Opštine Ulcinj predstavlja zajedničku viziju i akcioni okvir za izgradnju otvorenijeg, pravednijeg i povezanijeg društva. Njena realizacija zahtijeva aktivno učešće svih – od lokalnih donosilaca odluka do svakog pojedinca. Kroz ovu Povelju, Opština Ulcinj se pozicionira kao primjer zajednice koja razumije da su međusobno povjerenje, uvažavanje različitosti i osjećaj solidarnosti ključni za održiv napredak. Sprovodeći principe Povelje, stvaramo ambijent u kojem se svaki član zajednice osjeća prihvaćeno i podržano, što u svojoj suštini i predstavlja cilj kojem društvena kohezija teži.

Društvena kohezija odnosi se na nivo povjerenja među ljudima, kao i na povjerenje građana u institucije i njihovu spremnost da zajednički rade za opšte dobro i održivi razvoj. Ona uključuje horizontalne odnose – međusobno povjerenje među pojedincima i grupama – i vertikalne odnose, odnosno povjerenje u pravednost i efikasnost institucija. Kada je društvena kohezija snažna, ljudi osjećaju pripadnost zajednici, prihvataju različitosti i vjeruju da sistem funkcioniše u interesu svih. Takva povezanost doprinosi većoj otpornosti društva na krize, jača održivi razvoj i stabilnost demokratskih procesa.

Povelja je utemeljena na **Ustavu Crne Gore i relevantnom zakonodavnom okviru koji štiti ljudska i manjinska prava, promovira jednakost i garantuje socijalnu sigurnost**. Njene smjernice usklađene su sa relevantnim zakonima koji se odnose na lokalnu samoupravu ("Sl. list Crne Gore", br. 084/22), zabranu diskriminacije ("Sl. list Crne Gore", br. 042/17), zaštitu manjinskih prava ("Sl. list Crne Gore", br. 031/17), socijalnu i dječju zaštitu ("Sl. list Crne Gore", br. 003/23), te rodnu ravnopravnost ("Sl. list Crne Gore", br. 035/15), kao i drugim važećim propisima.

Takođe, Povelja odražava **međunarodne obaveze** koje je Crna Gora preuzela ratifikacijom ključnih konvencija u oblasti ljudskih prava – uključujući Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima, Konvenciju o pravima osoba sa invaliditetom, Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama, Konvenciju o pravima djeteta, kao i Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, Okvirnu konvenciju za zaštitu nacionalnih manjina i Evropsku socijalnu povelju. Načela iz Povelje su lokalna refleksija ovih međunarodnih standarda, te garantuju ravnopravnost, zabranu diskriminacije, inkluziju ranjivih grupa i aktivno građansko učešće.

Implementacijom Povelje, Opština Ulcinj doprinosi ostvarivanju globalnih **Ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija**, posebno ciljeva koji se odnose na smanjenje nejednakosti (Cilj 10), održive i inkluzivne zajednice (Cilj 11), rodnu ravnopravnost (Cilj 5) i izgradnju pravednih institucija (Cilj 16).

Na evropskom putu Crne Gore, Povelja predstavlja **lokalni odgovor na zahtjeve evropskih integracija** koje podrazumijevaju poštovanje temeljnih prava, jednakost i inkluziju. Društvena kohezija se, u tom kontekstu, prepoznaje kao preduslov za uspješne reforme i stabilno društvo u kojem postoji međusobno povjerenje i institucionalna odgovornost. Ovom Poveljom, Opština Ulcinj afirmiše evropske vrijednosti slobode, jednakosti i solidarnosti, jačajući kulturu dijaloga i zajedničkog djelovanja.

Povelja o društvenoj koheziji Opštine Ulcinj sistematski preuzima i operacionalizuje ključne principe sadržane u relevantnim međunarodnim, nacionalnim i lokalnim strateškim dokumentima. Njene odredbe koje se tiču uključivanja marginalizovanih grupa, rodne ravnopravnosti, participacije mladih, otvorenog upravljanja i odgovornih medija u potpunosti su usklađene sa:

- **međunarodnim okvirom „Pakt za budućnost“**, posebno sa Ciljem 3 (inkluzivni i pravedni razvoj) i Ciljem 5 (digitalna transformacija za sve);
- **nacionalnim strateškim dokumentima**, uključujući:
 - Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030.godine,
 - Strategiju za interkulturalizam i društvenu koheziju (2025–2028),
 - Strategiju razvoja sistema socijalne i dječje zaštite (2025–2028),
 - Strategiju reforme obrazovanja (2025–2035),
 - Strategiju za mlade (2023–2027),
 - Nacionalnu strategiju rodne ravnopravnosti (2025–2029),
 - Nacionalni program razvoja kulture (2023–2027),
 - Medijsku strategiju Crne Gore (2023–2027),
 - Poglavlje o participativnosti iz Strategije reforme javne uprave (2022–2026);
- **krovnim lokalnim dokumentima**, kao što su:
 - Strateški plan razvoja Opštine Ulcinj (2022–2028),
 - Lokalni omalbinski akcioni plan,
 - tematski lokalni planovi u oblastima socijalne zaštite, kulture, rodne ravnopravnosti i drugim povezanim oblastima.

Povelja je operativni dokument lokalne uprave koji definiše strateški okvir, ciljeve i konkretne mjere usmjerene ka jačanju povjerenja, društvene uključenosti i međusobne podrške. Ona usmjerava djelovanje svih aktera u zajednici kako bi Ulcinj bio sredina u kojoj se različitost doživljava kao bogatstvo, građani imaju aktivnu ulogu u javnim procesima, a institucije djeluju odgovorno i transparentno. Povelja pretvara principe društvene kohezije u praktične korake koji se sprovode na lokalnom nivou – u službi zajednice i za dobrobit svih njenih članova.

II: Ciljevi povelje

Ovom Poveljom utvrđuju se ključni ciljevi koji će usmjeravati zajedničke napore Opštine Ulcinj, njenih institucija, stanovnika i partnera ka jačanju društvene kohezije:

- **Obezbeđivanje pristupačne zdravstvene zaštite** – unaprijediti dostupnost i kvalitet medicinskih usluga za sve građane Ulcinja, uključujući privremena rješenja dok se ne izgradi moderni lokalni zdravstveni centar.
- **Održivi razvoj urbane infrastrukture** – planirati i graditi saobraćajnu i komunalnu infrastrukturu (puteve, trotoare, biciklističke staze, parkinge) uz očuvanje i povećanje zelenih površina i javnih prostora za rekreaciju, u skladu sa principom ekološke ravnoteže.
- **Unapređenje kulturne ponude** – razvijati prostor za kulturu (pozorište, bioskop) i podržavati lokalne kulturne inicijative, kako bi se stimulisala kreativnost građana, jačala kulturna raznolikost i jačanje zajedništva.
- **Participativno upravljanje prirodnim resursima** – omogućiti veće učešće građana i lokalnih vlasti u odlučivanju o morskom dobru i drugim javnim resursima, putem savjetodavnih tijela i javnih rasprava, za ekonomski održiv razvoj obalnog područja.

- **Promovisanje inkluzivnosti i međukulturnog dijaloga** – stvarati uslove za međugeneracijsku i međukulturalnu saradnju, prevazilaženje netolerancije i diskriminacije te podsticati suživot svih etničkih i vjerskih zajednica.
- **Suzbijanje svih oblika diskriminacije, netolerancije i nasilja** – nulta tolerancija prema diskriminaciji po bilo kom osnovu (etnička, vjerska, polna, starosna, invaliditet, seksualna orijentacija, itd.) i proaktivno sprečavanje negativnih pojava koje narušavaju društveno tkivo. Ovo obuhvata borbu protiv govora mržnje (posebno na društvenim mrežama), predrasuda i stereotipa, kao i sprečavanje nasilja u porodici, vršnjačkog nasilja i rodno zasnovanog nasilja. Kultura dijaloga, tolerancije i **poštovanja ljudskog dostojanstva** promovisaće se kroz obrazovne, kulturne i medijske aktivnosti, čime će se graditi dugoročan sklad u zajednici.
- **Jačanje povjerenja i transparentnosti** – izgraditi sistem otvorene komunikacije i odgovornog upravljanja: redovno izvještavati javnost o odlukama, uključivati građane u budžetske i razvojne procese i dosljedno sprovoditi pravne i etičke standarde.
- **Promocija zajedništva, solidarnosti i međusobnog poštovanja** – njegovati kulturu **međusobne brige i razumijevanja** unutar lokalne zajednice. To podrazumijeva podsticanje duha volontiranja, dobrosusjedskih odnosa, međugeneracijske saradnje i interkulturnog dijaloga. Cilj je da se u Opštini Ulcinj svaki građanin osjeća kao dio jedinstvene zajednice u kojoj se različitosti poštuju, a zajedničke vrijednosti dijele.

III: Načela

Povelja se zasniva na nekoliko temeljnih načela koja će voditi sve aktere u planiranju i sprovođenju mjera za društvenu koheziju:

- **Jednakost i nediskriminacija** – svi građani/ke imaju jednaka prava na zdravstvenu zaštitu, obrazovanje, kulturu i usluge (zakon o zdravstvenoj zaštiti garantuje najviše medicinske standarde za svakog građanina), bez obzira na nacionalnost, vjeru, pol, invaliditet ili drugo svojstvo. Lokalna samouprava će se posebno zalagati za unapređenje prava manjina i rodnu ravnopravnost.
- **Transparentnost i odgovornost:** povjerenje građana u institucije gradi se iskrenom i odgovornom komunikacijom i djelovanjem. Lokalna samouprava i javne ustanove dužne su da rade **transparentno** – da informacije o svojim odlukama, budžetu, projektima i rezultatima čine lako dostupnim i razumljivim građanima. Uspostaviće se jasni mehanizmi odgovornosti za ostvarivanje ciljeva Povelje. Svaki akter (bilo institucija, civilni sektor ili privredni subjekt) treba da bude odgovoran za preuzete obaveze. Redovno praćenje sprovođenja mjera i javno izvještavanje o napretku biće sastavni dio ovog principa, kako bi se očuvalo povjerenje u proces.
- **Solidarnost i inkluzivnost** – podsticanje solidarnosti među sugrađanima i preuzimanje lične odgovornosti za opšte dobro. Uključivanje najugroženijih grupa (djece, starijih, osoba sa invaliditetom, manjina) u društvene tokove smatra se prioritetom. Načelo *niko ne smije biti izostavljen* preuzeto iz Agende 2030 UN, biće nit vodilja svih aktivnosti. Snaga naše zajednice nije u brojnosti, već u povezanosti – svaki stanovnik Opštine Ulcinj treba da osjeti da pripada i da doprinosi zajednici po svojoj mjeri.
- **Održivi razvoj i ekološka svijest** – dugoročno planiranje razvoja grada uz poštovanje ekoloških standarda. Očuvanje prirodnih resursa (šuma, mora) i promocija održivih praksi (reciklaža, obnova zelenih zona) obaveza su svih subjekata.

- **Kulturna raznolikost i tolerancija** – poštovanje različitosti i zajedničko njegovanje multikulturalnih vrijednosti (npr. ljubav prema gradu), jer su kulturno-umjetničke aktivnosti temelj zajedništva.
- **Participativnost i partnerstvo**: odnosi među akterima u lokalnoj zajednici grade se na saradnji, inkluzivnosti i otvorenosti. Građani moraju imati priliku i podsticaj da učestvuju u procesima donošenja odluka – putem organizacije lokalnih dijaloga kao mehanizma učešća građana na sve teme od značaja za njih, javnih rasprava, mjesnih zajednica, inicijativa, anketa i drugih mehanizama. Lokalna uprava će njegovati kulturu uključivanja građana i civilnog sektora u kreiranje politika. Takođe, partnerstvo između **javnog sektora, civilnog sektora, privrede i građana** ključ je uspjeha – zajedničkim snagama lakše se pronalaze inovativna rješenja za probleme zajednice.
- **Zakovitost i odgovornost** – svim akterima je obavezno poštovanje Ustava, zakona i međunarodnih standarda. Ponašanje u skladu sa pravnim normama i etičkim načelima gradi povjerenje građana u institucije.
- **Usklađenost sa održivim razvojem i standardima**: sve mjere koje proizilaze iz Povelje biće planirane tako da doprinose **održivom razvoju** zajednice – društveno, ekonomski i ekološki. Povelja je usklađena sa nacionalnim strateškim opredjeljenjima Crne Gore i međunarodnim standardima. Ona afirmiše vrijednosti na kojima počiva put Crne Gore ka Evropskoj uniji – ljudsko dostojanstvo, demokratiju, jednakost, vladavinu prava i ljudska prava – koje su od suštinskog značaja za izgradnju povjerenja i solidarnosti unutar i među zajednicama. Takođe, Povelja prati ciljeve održivog razvoja Ujedinjenih nacija (Agende 2030), posebno ciljeve poput smanjenja nejednakosti, rodne ravnopravnosti, održivih zajednica te mira i pravde, čime Opština Ulcinj doprinosi globalnim naporima za izgradnju inkluzivnih društava.

IV: Obaveze i uloge ključnih aktera

Društvena kohezija se ne može ostvariti djelovanjem samo jedne institucije – potrebna je koordinacija i sinergija **svih** društvenih aktera: lokalne vlasti, javnih ustanova, civilnog društva, privrednog sektora i samih građana. U nastavku su definisane obaveze i preporučene mjere za svaku od ovih grupa aktera u ostvarivanju ciljeva Povelje, a koje su rezultat održanog lokalnog dijaloga *Zajednica pokreće promjene*:

Član 1. Lokalna samouprava (Opština Ulcinj)

1. **Uspostavljanje koordinacionog tijela za društvenu koheziju**: formirati lokalno koordinaciono tijelo – na primjer, Savjet za društvenu koheziju Opštine Ulcinj – koje će okupiti predstavnike svih relevantnih sektora, uključujući lokalnu samoupravu, centre za socijalni rad, policiju, zdravstvene ustanove, nevladine organizacije, mjesne zajednice, poslovni sektor, mlade i druge ključne aktere. Ovaj Savjet će imati zadatak da prati sprovođenje Povelje o društvenoj koheziji, koordiniše aktivnosti različitih subjekata i pokreće nove inicijative u skladu sa identifikovanim potrebama. Predviđeno je redovno (npr. kvartalno) izvještavanje Savjeta predsjedniku Opštine i informisanje javnosti o ostvarenim rezultatima i izazovima u realizaciji ciljeva.
2. **Organizovanje redovnih lokalnih dijaloga i foruma**: uspostaviti mehanizam periodičnih lokalnih dijaloga na teritoriji Opštine Ulcinj, kroz koje će građani, predstavnici institucija i stručnjaci zajednički identifikovati ključne probleme i predlagati konkretna rješenja. Ovi forumi mogu biti tematski usmjereni (npr. dijalog o mladima, zaštiti životne sredine, inkluziji osoba s invaliditetom, unapređenju saradnje između građana i lokalne samouprave i sl) ili organizovani u okviru pojedinačnih mjesnih zajednica. Preporučuje se da se najmanje dva puta godišnje organizuje

Ulcinjski dijalog na opštinskom nivou, čiji zaključci bi neposredno uticali na definisanje lokalnih politika i razvojnih prioriteta.

3. **Budžetska izdvajanja za kulturu i obrazovanje:** u budžetu predvidjeti povećana ulaganja u lokalne kulturne centre, škole i nevladine organizacije koje promovišu kulturu i edukaciju. Organizaciono i finansijski podržati otvaranje kulturnih institucija (pozorište, bioskop, galerija) i redovno finansirati kulturno-umjetnička društva koja kroz umjetnost šire zajedništvo i koheziju. Podsticati škole da uvedu programe o prihvatanju i očuvanju kulturne raznolikosti.
4. **Planiranje i životna sredina:** uključiti izgradnju parkinga, dječjih igrališta i drugih javnih objekata u sveobuhvatne urbane razvojne planove, čuvajući pri tome balans između razvoja i kvaliteta životne sredine. Naći i obezbijediti optimalne lokacije za nove parkove i zelene zone kako bi postali lako dostupni svim stanovnicima.

Član 2. Javni sektor i ustanove od opšteg značaja

1. **Zdravstvene ustanove:** raditi na pružanju adekvatne primarne zdravstvene zaštite i hitnih medicinskih usluga (organizovati transfere pacijenata, telemedicinske konsultacije, slanje specijalista po potrebi). Aktivno uključiti ustanove u građanski dijalog o unapređenju zdravstva.
2. **Obrazovne ustanove:** u školama kontinuirano organizovati inkluzivne projekte i radionice (na teme tolerancije, građanskog obrazovanja i ekologije) koji jačaju međusobno razumijevanje i socijalne vještine učenika. Uvesti obrazovne module usmjerene na prevenciju diskriminacije i razvoj empatije prema različitim društvenim grupama.
3. **Kulturne ustanove:** redovno organizovati zajedničke kulturne manifestacije i obrazovne projekte u saradnji sa lokalnim umjetnicima i nevladinim organizacijama, čime se jača osjećaj zajedništva. Osigurati stalnu podršku folklornim i drugim umjetničkim društvima (KUD) te promovisati inkluzivne kulturne sadržaje na lokalnim medijima i festivalima.
4. **Institucije u oblasti pomorstva:** u saradnji s Opštinom i resornim ministarstvom, inicirati uspostavu lokalnih savjetodavnih odbora za donošenje odluka o morskom dobru. Stručne službe će organizovati javne konsultacije o investicijama na obali i razviti lokalne okvire za održivo korišćenje morskih resursa.
5. **Razvoj usluga na jezicima više zajednica:** obezbjeđenje stručnih kadrova (prevodilaca, kulturnih posrednika), kako bi sve grupe imale pristup informacijama i uslugama na svom jeziku.

Član 3. Civilno društvo (nevladine organizacije i građanske inicijative)

1. **Zagovaranje prava i politika:** civilno društvo u Opštini Ulcinj nastaviće da ima važnu ulogu *glasnika* potreba građana, posebno ranjivih grupa građana. Organizacije civilnog društva će nastaviti sa zagovaranjem za poboljšanje politika na lokalnom i nacionalnom nivou u oblastima kao što su socijalna zaštita, ljudska prava manjina, zaštita životne sredine, omladinska politika itd. Kroz aktivno učešće u javnim raspravama, davanje komentara na nacрте odluka Opštine i medijske kampanje, civilno društvo će osigurati da se glas različitih grupa čuje u formalnim strukturama odlučivanja.
2. **Sprovođenje projekata za zajednicu:** organizacije civilnog društva svojim projektima već doprinose rješavanju identifikovanih izazova i treba da nastave s takvim angažmanom. Ovakve inicijative civilnog društva direktno dopunjuju napore institucija i treba ih širiti i umrežavati. Svaka organizacija civilnog društva bi, u okviru svog mandata, trebalo da osmisli programe koji podstiču dijalog i saradnju.

3. **Nadzor i društvena odgovornost:** civilno društvo preuzima i ulogu praćenja rada vlasti i institucija u oblastima bitnim za društvenu koheziju. Organizacije civilnog društva će pratiti sprovođenje akcionih planova (bilo opštinskih, bilo nacionalnih) i javno izvještavati o napretku ili kašnjenjima, dajući konstruktivne preporuke. Takođe, nastaviće da ukazuju na slučajeve diskriminacije ili kršenja prava u lokalnoj zajednici, pružajući podršku žrtvama i insistirajući na odgovornosti počinilaca. Redovni *izvještaji iz sjenke* ili pozicije politike koje priprema civilno društvo poslužiće Opštini kao korisna povratna informacija i putokaz gdje treba pojačati napore.
4. **Umrežavanje i volonterizam:** civilno društvo će podsticati građanski aktivizam i volonterizam, što je vitalni dio društvene kohezije. Jedinstven nastup civilnog sektora u promociji vrijednosti Povelje biće snažan pokretač promjena na terenu. Kroz volonterske akcije na terenu i platforme za uključivanje građana, one će doprinositi povezivanju građana. Takođe, civilno društvo treba da djeluje solidarno – veće i jače organizacije treba da budu mentori manjim i novim inicijativama, a svi zajedno da sarađuju kroz formalne mreže ili neformalne koalicije kada su u pitanju zajednički ciljevi. Jedinstven nastup civilnog sektora u promociji vrijednosti Povelje biće snažan pokretač promjena na terenu.

Član 4. Privredni sektor (lokalne kompanije i preduzetnici)

1. **Društveno odgovorno poslovanje:** privredni subjekti u Opštini Ulcinj pozivaju se da u svoje poslovanje uključe principe društvene odgovornosti. To podrazumijeva svjesnost o uticaju na lokalnu zajednicu i aktivan doprinos opštem dobru. Kompanije svih veličina treba da poštuju radna prava, promovišu jednake šanse pri zapošljavanju, podrže mlade kroz pripravničke programe, i obezbijede pristupačno radno okruženje za osobe sa invaliditetom.
2. **Podrška zapošljavanju ranjivih grupa:** u saradnji sa Zavodom za zapošljavanje i lokalnom upravom, privredni sektor se podstiče da doprinese smanjenju nezapošljenosti ranjivih grupa. Preporučuje se uvođenje programa praksi i stručnih obuka za mlade bez iskustva, žene koje se vraćaju na tržište rada, te kvalifikovane pripadnike/ce romske i egipćanske zajednice. Kroz državne podsticaje i sopstvene inicijative, kompanije mogu graditi inkluzivna i raznolika radna okruženja.
3. **Ulaganje u lokalnu zajednicu:** privrednici se ohrabruju da dio dobiti usmjere ka projektima od društvene važnosti. To uključuje stipendiranje talentovane omladine slabijeg imovinskog stanja, donacije školama, vrtićima i zdravstvenim ustanovama, kao i podršku sportskim i kulturnim manifestacijama. Svaki veći privredni subjekt može razviti plan društvene odgovornosti kao izraz partnerstva s lokalnom upravom u rješavanju društvenih izazova.
4. **Javno-privatna partnerstva:** treba aktivno istraživati mogućnosti za javno-privatna partnerstva radi unapređenja lokalnih usluga. Privredni sektor, sa svojim znanjem i resursima, može značajno doprinijeti naporima javnog sektora. Ključ je u odgovornom i transparentnom djelovanju, uz fokus na javni interes. Dodatno, poslovna zajednica može podržati razvoj socijalnih preduzeća uz koordinaciju s lokalnim vlastima.

Član 5. Građani (pojedinci i neformalne grupe građana)

1. **Aktivno građanstvo:** građani/ke Opštine Ulcinj pozvani su da svojim ponašanjem i djelovanjem žive vrijednosti sadržane u Povelji. Biti aktivan građanin znači biti informisan o zbivanjima u zajednici i spreman da se uključi kada se za tim ukaže potreba. Učešćem na zborovima mjesnih zajednica, javnim raspravama i forumima, kao i slanjem prijedloga i inicijativa – lično ili putem digitalnih kanala – građani preuzimaju ulogu učesnika u oblikovanju lokalnih politika. Svako ima i pravo i obavezu da učestvuje u donošenju odluka koje utiču na svakodnevni život u Ulcinju.

2. **Samoinicijativa i umrežavanje:** povelja prepoznaje važnost građanske inicijative i ohrabruje samoorganizovanje kroz neformalne grupe, lokalne akcije i povezivanje putem društvenih mreža – posebno kada je cilj unapređenje zajedničkog života. Građani su pozvani da, tamo gdje primijete problem, pokušaju pronaći rješenje zajedno, umjesto da isključivo čekaju intervenciju institucija. Opština će pružiti podršku ovakvim inicijativama, bilo kroz savjete, logistiku ili – kada okolnosti dozvole – finansijska sredstva, jer one odražavaju istinske potrebe i energiju zajednice.
3. **Briga o zajedničkom dobru:** odnos prema zajedničkom prostoru i resursima odražava nivo društvene odgovornosti. Očekuje se da građani čuvaju javnu infrastrukturu, njeguju ekološke vrijednosti i podstiču održiv način života. U situacijama krize, odgovorno ponašanje pojedinaca i zajednice potvrđuje snagu međusobne povezanosti i solidarnosti – i kao takvo, ima posebnu vrijednost.
4. **Solidarnost i uvažavanje različitosti:** poštovanje kulturnih razlika, odbacivanje govora mržnje i prihvatanje različitih stavova i načina života temelj su harmonične zajednice. Ljubaznost u svakodnevicu, briga o zajedničkom okruženju i spremnost da se čuje tuđe mišljenje – sve su to načini da se gradi međusobno povjerenje i zajednička odgovornost.

ANEKS I: Plan sprovođenja Povelje i njenih odredbi

Povelja je namijenjena svim akterima društvenog života Opštine Ulcinj – građankama i građanima, lokalnoj samoupravi, obrazovnim ustanovama, nevladinim organizacijama, medijima i drugim relevantnim institucijama. Njena suština leži u zajedničkom djelovanju: samo kroz međusektorsku i koordinisanu saradnju moguće je graditi opšte dobro.

Pored načelnih odrednica, Povelja sadrži i plan sprovođenja – jasno razrađene obaveze i vremenske rokove za svaku aktivnost. Na taj način, preporuke koje proizilaze iz lokalnih dijaloga neće ostati na nivou ideja, već će biti institucionalizovane kroz opštinske akcione planove i budžetske okvire. Tako se odgovornost za njihovu realizaciju ravnomjerno raspoređuje na sve učesnike – od donosioca odluka, preko civilnog i privrednog sektora, do samih građana i građanki.

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Uspostaviti Koordinaciono tijelo/Savjet za društvenu koheziju	Opština Ulcinj	Sve zainteresovane strane	do sredine 2026.
Uspostaviti mehanizam periodičnih Lokalnih dijaloga na teritoriji Opštine Ulcinj, kroz koje će građani, predstavnici institucija i stručnjaci zajednički identifikovati ključne probleme i predlagati konkretna rješenja	Opština Ulcinj	Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Godišnje
Izraditi redovni godišnji izvještaj o sprovođenju implementacionog plana Povelje	Opština Ulcinj		Godišnje
Odrediti i obilježiti <i>Dan opšteg dobra</i>	Opština Ulcinj	Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Godišnje

Građanski aktivizam i zdravstvo

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Održavati javne forume i savjetodavne radionice s ciljem identifikacije stvarnih potreba u zdravstvenom sektoru, te podsticanja aktivnog građanskog angažmana u kreiranju rješenja.	Opština Ulcinj	Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, relevantne institucije iz oblasti zdravstva	tokom 2026.

Unapređenje saobraćajne i urbane infrastrukture

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Uspostaviti mehanizme za redovne i transparentne javne rasprave pri donošenju budžetskih odluka i definisanju projekata usmjerenih	Opština Ulcinj	Mjesne zajednice	redovna aktivnost

na unapređenje zelenih površina i javnih prostora			
Sprovesti sveobuhvatne studije i analize koje će identifikovati ključne izazove u održivom razvoju urbanih sredina, pružajući temelj za donošenje informisanih odluka	Opština Ulcinj	Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, druge relevantne institucije	2025-2026.
Realizovati medijske i edukativne kampanje s ciljem unapređenja svijesti o značaju očuvanja životne sredine i aktivnog građanskog angažmana, osnažujući time zajednicu	Opština Ulcinj	Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije, građani/ke	2025-2026.
Aktivno uključiti lokalnu samoupravu u redovne sastanke mjesnih zajednica radi identifikacije specifičnih potreba, te organizovati događaje poput lokalnog dijaloga kako bi se omogućila platforma za direktno učešće građana u procesu donošenja odluka	Opština Ulcinj	Mjesne zajednice	Redovna aktivnost

Zajedništvo i kohezija

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Sprovoditi strategije/planove koje promovišu zajedništvo kroz integrisane obrazovne i kulturne inicijative, kako bi se osnažilo razumijevanje i saradnja unutar zajednice	Opština Ulcinj	Sve zainteresovane strane (organizacije civilnog društva, građani/ke, privredni sektor)	Redovna aktivnost
Osigurati adekvatna ulaganja u projekte kulturno-umjetničkih društava kroz koje se putem pjesme, igre i drugih oblika umjetničkog izraza promoviše zajedništvo, kohezija i život bez podjela.	Opština Ulcinj	Međunarodne organizacije i relevantni donatori	Redovna aktivnost

Upravljanje morskim resursima na lokalnom nivou

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Organizovati javne forume i konsultacije kako bi se omogućilo aktivno učešće građana u procesu donošenja odluka, čime bi se dodatno osnažila transparentnost i	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva	2025-2026.

odgovornost u upravljanju morskim dobrima			
Sprovesti radionice za predstavnike lokalnih i državnih institucija, s naglaskom na usklađivanje praksi upravljanja morskim dobrima i unapređenje profesionalnih kompetencija, kako bi se osigurao konzistentan i transparentan pristup	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva	2025-2026.
Opština Ulcinj treba da razvije i sprovede strateške planove koji uzimaju u obzir njihovu ključnu ulogu u upravljanju primorskim područjima	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva	Redovna aktivnost

Ojačati dostupnost kulturnih sadržaja i ključnih institucija kulture

Mjera	Odgovorna institucija	Partneri u implementaciji	Rok za implementaciju
Organizovati i učestvovati u lokalnim kulturnim manifestacijama s ciljem promocije kulturne raznolikosti, jačanja zajednice i osnaživanja javnog dijaloga	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Redovna aktivnost
Pružiti podršku lokalnim, još neafirmisanim umjetnicima za sprovođenje inovativnih projekata, čime se podstiče kreativnost i jača kulturni identitet	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Redovna aktivnost
Uspostaviti multidisciplinarne programe koji, kroz preventivne aktivnosti i edukaciju, doprinose stvaranju sigurnog i podržavajućeg okruženja za sve građane, u saradnji sa relevantnim institucijama	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva, međunarodne organizacije	Redovna aktivnost
Razviti i javno objaviti kalendar kulturnih manifestacija	Opština Ulcinj	Relevantne institucije sa nacionalnog nivoa, građani/ke, orgnizacije civilnog društva	Redovna aktivnost